

LUND UNIVERSITY

Kulturarv till salu

Burström, Nanouschka Myrberg; Hedlund, Ragnar ; Hårdh, Birgitta; von Heijne, Cecilia; Ingvardson, Gitte; Karsten, Per; Kilger, Christoph; Moesgaard, Jens Christian

Published in:
Svensk Numismatisk Tidskrift

2022

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Burström, N. M., Hedlund, R., Hårdh, B., von Heijne, C., Ingvardson, G., Karsten, P., Kilger, C., & Moesgaard, J. C. (2022). Kulturarv till salu. *Svensk Numismatisk Tidskrift*, (2).

Total number of authors:
8

Creative Commons License:
CC BY-ND

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

mars 2 • 2022

KVIENDE, OTHEMS – OCH ÄNNU ETT MYNT SOM SOUVENIR
SIGTUNAPENNINGEN FRÅN 1200-TALET
HOLMIA LITERATA 1701 OCH 1707 – NILS KEDER
KÄLLAREN PELIKAN OCH CAFÉ KLOTET
PÅ SÖDERMALM

30 SEK

– Kulturarv till salu –

I VÅR BJUDS den så kallade Everlövs-skatten ut på auktion. Depåfyndet består av en samling om cirka 900 mynt och silverföremål, som enligt ägaren hittats i en gammal chiffonjé på en gård utanför Lund i Skåne. Sammansättningen visar tydligt att föremålen kommer från en vikingatida skatt som deponerades efter 1018 e.Kr., men det är okänt när, var och hur den ursprungligen upphittades.

Fyndet visades upp för omvärlden på 1980-talet men blev tyvärr inte inlöst. Ägaren hävdade då att silvret gömts undan av en sedan länge avlidet släktning. Att fyndet enligt uppgift inte gjordes på en åker utan inomhus och att det hävdades som arv och kvarlåtenskap satte dåvarande fornminneslagstiftning och den i §12 stadgade hembudsplikten ur spel (Hårdh & Jonsson 1986; Hårdh 1988:57). I Danmark skulle ett sådant fynd ha betraktats som "danefæ" (och därmed blivit inlöst), eftersom "Den som hittar 'danefæ' och den som får 'danefæ' i sin ägo omedelbart måste lämna in det till Nationalmuseet" (Museilagen, nuvarande version, Museumsloven (retsinformation.dk) LBK nr 358 av 08/04/2014 § 30 §2). Det är i Danmark alltså inte bara den ursprungliga upphittaren som måste rapportera in fynd, utan även den som till exempel ärver ett fynd måste rapportera det om detta inte gjordes när fyndet först dök upp.

I början av 2022 ska nu Everlövs-skatten säljas på offentlig auktion. Därför kommer skatten att splittras upp och föremålen därmed spridas vind för våg. Detta är mycket beklagsvärt ur vetenskaplig synvinkel, men även ur samhällets och allmänhetens perspektiv. Fornminnen och fornsaker, däribland naturligtvis vikingatida skattfynd, är vårt gemensamma kulturarv.

Att depåfynd bevaras samlat är en förutsättning för att kunna studera dem vetenskapligt och för att kunna visa dem i en utställning för allmänheten. Varje mynt och varje föremål

har en egen historia. Men tillsammans kan de även förmedla en unik berättelse om hur skatten en gång blev till, vem som ägde den samt om var och under vilka omständigheter silvret förvärvades. Varje skatt är unik och kan liknas vid en bok med många sidor. Just Everlövs-skatten innehåller ovanligt många så kallade anglo-skandinaviska mynt, präglade i städer som Lund och Sigtuna i början av tusentalet. Man försökte efterlikna den engelska kungens mynt. Stampanalyser av sådana mynt kan bland annat visa myntningens omfattning, hur mynten färdades via olika nätverk i Östersjöområdet samt hur de cirkulerade och användes.

Bland de många unika föremålen ska också särskilt nämnas ett stort djuornamenterat spänne i filigran- och granuleringsteknik med endast två kända paralleller i Skandinavien samt en patris (modell) från Hedeby, en slavisk lunula (månformigt hänge) med unik dekor samt en stor smyckesbrakteat med inskription HINRIC IMP. Sådana föremål förkroppsligar historiska, sociala och kulturella sammanhang som vi ännu bara känner delvis. Exemplet visar hur Everlövs-skatten är en originalkälla, en slags handskrift från vikingatiden som vi inte har läst färdigt än.

Trots att vi har vetenskapliga invändningar mot försäljningen så ska det poängteras att det i samband med denna kommer att produceras en illustrerad och informationsrik auktionkatalog över skatten. En sådan katalog kommer att utgöra en viktig dokumentation. Den kan dock långt ifrån ersätta möjligheterna för framtida forskning att studera och analysera Everlövs-skatten med olika metoder och perspektiv. Nya vetenskapliga och analytiska metoder har utvecklats kontinuerligt sedan 1800-talet, då man mer systematiskt började ta hand om arkeologiskt och numismatiskt fyndmaterial i museer och samlingar. Depåfynden har hela tiden dokumenterats, efter sin tids standarder.

Det innebar ibland att man tog ut mynt från skatter för att dokumentera myntstäder och myntherrar från olika områden. Man behöll vissa mynt som man saknade i sina samlingar, och resten smältes ned, återsändes till upphittaren, eller användes för utbyten med andra offentliga samlingar.

Utifrån dagens kunskapsläge om vikingatida depåer är dessa tidiga samlingsstrategier och principer för dokumentation djupt beklagsvärda, eftersom vi för alltid har mist möjligheterna att till exempel kunna detaljstudera föremål, bearbeta mynttyper statistiskt, eller utläsa historiska sammanhang utifrån fyndkombinationer. I dag sker även en snabb utveckling gällande icke-destruktiva metallanalyser, som bland annat kan visa på silvrets ursprung. Om föremålen inte längre finns samlade i fysisk form utan endast som illustrationer i en katalog finns inte heller möjligheter att kunna göra sådana studier. Vissa studier blir alltså för all framtid omöjliga att utföra när ett fynd skingras. Viktig framtida kunskap, och vårt gemensamma kulturarv, går förlorade vid en försäljning som den som nu väntar Everlövs-skatten. Detta är djupt beklagligt.

Nanouschka M. Burström, docent i arkeologi, Stockholms universitet

Ragnar Hedlund, 1, antikvarie, Uppsala universitets myntkabinett

Birgitta Hårdh, professor em., Lunds Universitet

Cecilia von Heijne, museichef, Ekonomiska museet - Kungliga myntkabinettet

Gitte T. Ingvarsson, antikvarie, Historiska museet vid Lunds universitet

Per Karsten, museichef, Historiska museet vid Lunds universitet

Christoph Kilger, docent i arkeologi, Uppsala universitet - Campus Gotland

Jens Christian Moesgaard, professor i numismatik, Stockholms Universitet

Läs även:

Hårdh, B. och Jonsson, K. 1986. Fyndet i chiffonjén. *LUHM report series 27*.

Hårdh, B. 1988. Kan man äga en vikingaskatt? *Fornvännen*, 57–58.

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

INLÄMNING

Vi tar löpande emot inlämningar till våra kommande auktioner. Eftersom vi har såväl kvalitets-
som internetauktioner behöver Du inte vänta särskilt länge på ett försäljningstillfälle.

KVALITETSAUKTIONERNA 39 & 40

Kvalitetsauktionerna 39 & 40 äger rum helgen 30 april - 1 maj.

Auktion 39 omfattar ett sedvanligt utbud av svenska mynt från 1000 år, antika och
utländska mynt, sedlar med mera.

*Som auktion 40 säljer vi "Everlövs-fyndet", eller "Skatten i chiffonjén", Skånes näst största
vikingaskatt från 1900-talet. Katalogen över denna samling är inte enbart en försäljningskatalog,
utan även en vetenskaplig katalog som beskriver skatten på ett mycket utförligare sätt än
vetenskapen tidigare har åstadkommit. Vi är stolta att kunna sprida intresset för och kunskapen
om den vikingatida myntningen på ett sätt som sällan görs utanför den akademiska världen.*

De båda auktionskatalogerna kostar 250 kronor per styck och rekvireras via
info@myntauktioner.se.

Myntauktioner i Sverige AB

Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda

E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65

www.myntauktioner.se